

Leraren als leesbevorderaars

NR0
NATIONAAL REGIEORGaan
ONDERWIJS ONDERZOEK

Hogeschool

KPZ

Wenckje Jongstra

Associate lector
Taalstimulering

w.jongstra@kpz.nl

Wat is jouw opvatting?

---

*Mijn collega's zijn handelingsverlegen
wat betreft het aanraden van passende recente kinderboeken met rijke taal,
want ze zijn nauwelijks op de hoogte van recente literaire (non)-fictie*

Helemaal mee oneens - oneens - neutraal - mee eens - helemaal mee eens

Kortlopend onderzoek

Leraren als leesbevorderaars

Maart 2021 tot oktober 2022 (kiemstudie in 2019)

Ontwerpgericht onderzoek

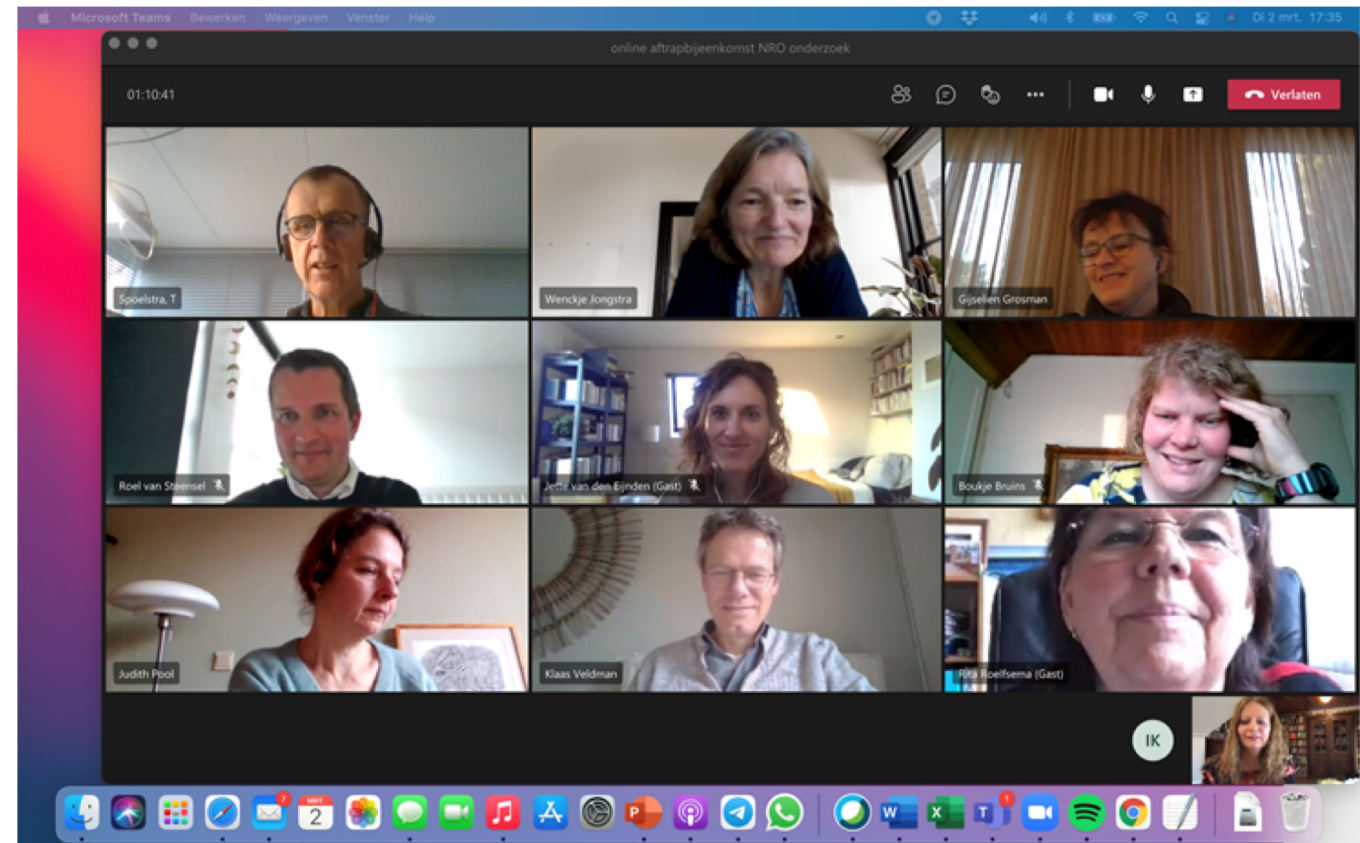
Doel: ontwerpen en evalueren van een integrale aanpak inzake de versterking van leesattitude, leesgedrag en kennis van jeugdliteratuur van leraren

Consortium NRO-onderzoek

Samenwerking met:

- Zeven scholen van vijf besturen
- Twee hogescholen
- Erasmus Universiteit Rotterdam
- Stichting Lezen

Fase	Tijdslijn	Onderzoeksdoel	Instrumenten	Tools
Aanloop	Jan-mei 2020	Oriëntatie: probleemverkenning, vraagdiagnostiek	• Oriënterende vragenlijst leraren • Focusgroep	
Analyse	Mrt – mei 2021	Identificeren van de kenmerken van een aanpak	• Kijkwijzer leescultuur • Vragenlijst leescultuur directie	• Kijkwijzer leescultuur • Competentielijst leraren als leesbevorderaar
Ontwerp	Juni-sept 2021	Co-constructie en alfadesten van de aanpak	• Expertronde • Expertpanel	• Boekenlijst • Handreiking literatuercirkels • Nudges • Inspiratiekaarten-boekspecifiek • Inspiratiekaarten-algemeen
Implementatie	Okt-april 2022	Veldtesten van de aanpak	• Startvragenlijst • Logboek	-
Evaluatie en reflectie	April- okt 2022	Inzicht krijgen in werkzame elementen en belemmerende en stimulerende factoren implementatie	• Eindvragenlijst • Interview • Storyline	-

Aanloop: resultaten behoefteanalyse

Aspect	Gemiddelde Team (N= 60)	Spreiding	Gemiddelde bovenbouw (N= 34)	Spreiding
Leescultuur	6.45	1.21	6.53	1.13
Kennis van recente kinderboeken	6.45	1.77	6.26	1.97
Frequentie lezen kinderboeken	5.37	2.40	4.65	2.57
Eigen leesmotivatie	6.85	2.05	6.56	2.45
Leesbevorderende vaardigheden	6.90	1.53	6.59	1.71

Zaken die geregeld zijn bij jou op school?

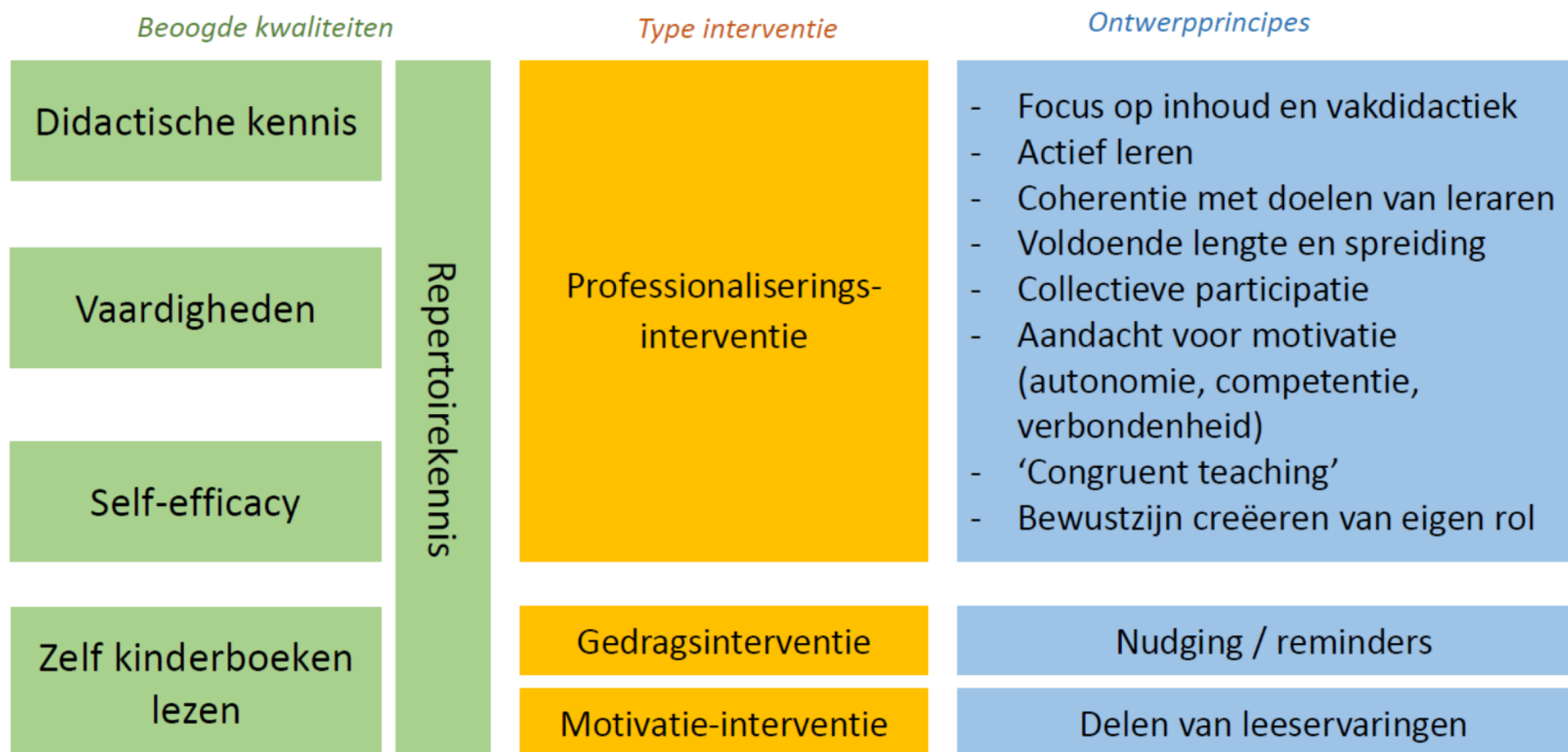

Het minst vaak genoemd door directeuren:

*Het structureel professionaliseren van leraren
op het gebied van leesbevordering*

Analyse: literatuurstudie

Opzet van de aanpak

Ontwerp: Doelen stellen met directie

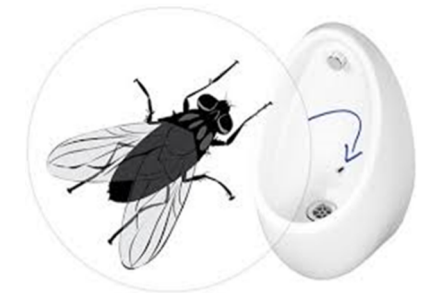
- Doelgroep: leraren 5/8
- Duurzame aanpak
- Veel ruimte voor autonomie
- Verspreiding over een schooljaar

Leraar leest zes rijke, recente kinderboeken, deelt zijn leeservaringen met andere professionals, en promoot deze boeken aan zijn leerlingen

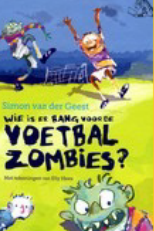
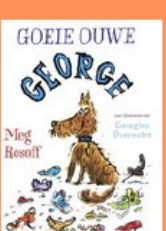
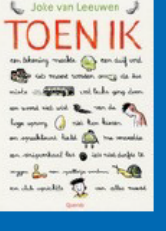

Ontwerp: 1. gedragsinterventie (nudges)

bookgifting (boekenkaravaan), regelmatige berichten, tijdschrift

Vosje (2018) <i>Edward van de Vendel</i> Bekroning Zilveren griffel en zilveren penseel Genre/soort Fictie Onderwerpen Vossen Dromen Dierenleven Beschrijving Een jong vosje valt met een klap in een kuil. Daar begint zijn droom. Hij beleeft zijn hele vossenleven opnieuw.	Zondag, maandag, sterrendag (2017) <i>Anna Woltz</i> Bekroning Vlag en wimpel Genre/soort Fictie Leren lezen (serie Tijgerlezen) Onderwerpen Heelal Uitvindingen Vriendschap Beschrijving Nora is uitvinder. Ze krijgt een nieuwe buurjongen. Hij houdt alleen van de sterren. Waarom vindt hij de aarde stom? Nora helpt hem met zijn spreekbeurt...	Beste broers (2020) <i>Jowi Schmitz</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Fictie Onderwerpen Grootouders Verhuizen Ouders Angsten Verwaarloosde kinderen Beschrijving Raf (9) en Robbie (5) hebben het thuis niet makkelijk. Ze zijn verhuisd naar de boerderij van opa en oma. Hun ouders hebben het druk, oma is heel moe en wat doet opa in het bos?	Wat je moet doen als je over een nijlpaard struikelt (2019) <i>Edward van de Vendel</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Poëzie Fictie Onderwerpen Dieren Filosoferen met kinderen Beschrijving 25 grappige en verrassende gedichten waarin je raad krijgt als je geen lievelingsdier hebt, als het regent of als je opa steeds meer vergeet.	Zomaar een dag, bij zomaar een vijver (2021) <i>Bibi Dumon Tak</i> Bekroning Bekroonde auteur Genre/soort Non-fictie Prentenboek Onderwerpen Waterfauna Vijver Biologie Natuur Beschrijving Bij de vijver is het hele jaar van alles te zien. Vogels, planten, insecten, kikkers, vissen... Van jong tot volwassen, van lente tot winter en weer naar lente.	Vissenkind (2020) <i>Tim Gladdines</i> Bekroning Boekenleeuw Genre/soort Prentenboek Sprookje Onderwerpen Ouders Homoseksualiteit Sprookjesprinses Beschrijving Koning en Koning willen graag een kind. Koning geeft voor zijn verjaardag Koning een vissenkind. Het groeit langzaam, en op een dag trekt Vissenkind de wereld in...
Kinderen met een ster (2016) <i>Martine Letterie</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Non-fictie Verhalen Onderwerpen Tweede Wereldoorlog Familie Joodse families Duitse bezetting Concentratiekamp Beschrijving Rosa, Klaartje en Leo moeten een gele ster dragen op hun kleding, mogen niet meer naar het park en kunnen niet naar school. Verhalen over het leven van kinderen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in kamp Westerbork terechtkwamen.	Wie is er bang voor de voetbalzombies? (2016) <i>Simon van der Geest</i> Bekroning Bekroonde auteur Genre/soort Fictie Leren lezen (serie Tijgerlezen) Onderwerpen Sport Voetbal Zombies Beschrijving Ramon wil winnen met zijn voetbalelftal als zijn vader komt kijken. Omdat ze slecht spelen, roept hij twee zombies op om mee te spelen. Dat blijkt echter helemaal geen goed idee. Kan hij alles nog goed maken?	Naar het noorden (2016) <i>Koos Meinderts</i> Bekroning Gouden griffel Genre/soort Fictie Onderwerpen Tweede Wereldoorlog Hongerwinter Vluchten Familie Reizen Beschrijving Het is oorlog. Hongerwinter ... In de grote steden is nauwelijks nog iets te eten. Jaap, Nel en Kleine Kees vertrekken naar het platteland in het noorden waar nog voldoende voedsel is. Maar waar ook alles anders en vreemd is. Zien ze elkaar en hun ouders ooit weer terug?	Uit elkaar (2020) <i>Bette Westera</i> Bekroning Gouden griffel Genre/soort Poëzie Non-fictie Onderwerpen Echtscheiding Beschrijving Mensen zijn verliefd, wonen samen in één huis, krijgen kinderen en zijn gelukkig samen. Maar soms gaat de liefde over en besluiten ze weer uit elkaar te gaan. De gedichten in dit boek gaan over echtscheiding en hoe dat voor kinderen is.	Goeie ouwe George (2019) <i>Meg Rosoff</i> Bekroning Vlag en wimpel Genre/soort Fictie Onderwerpen Gezin Honden Huishouden Beschrijving Sinds moeder besloten heeft yogalessen te nemen, is het een puinhoop bij de familie Appeltje. Gelukkig heeft hond George een plan om orde op zaken te stellen.	Toen ik (2017) <i>Joke van Leeuwen</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Fictie Onderwerpen Fantasie Eenoudergezin Beschrijving Deef' vertelt over alles wat hij ziet en meemaakt en doet, en ook wat hij er zelf bij denkt en fantaseert. Met kleine zwart-wittekeningen.

Afbeeldingen en beschrijvingen zijn overgenomen uit de Wise catalogus voor Openbare Bibliotheken

Laat een boodschap achter in het zand (2018) <i>Bibi Dumon Tak</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Poëzie Non-fictie Onderwerpen Hoefdieren Dieren Natuur Beschrijving In dit boek lees je gedichten met weetjes over evenhoevigen: dat zijn dieren met twee of vier tenen. Over de giraf, de Kaapse buffel, de okapi en anderen. Niet over de tapir, want die heeft drie tenen.	Het werkstuk of hoe ik verdween in de jungle (2020) <i>Simon van der Geest</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Fictie Onderwerpen Onbekende ouder Suriname/Gezin Coming of age Verliefdheid & Diversiteit Zoektocht Beschrijving Eva heeft een andere huidskleur dan haar moeder. Ze kent haar vader niet en haarmoeder wil niets over hem vertellen. Als Eva een werkstuk moet maken kiest ze 'biologische vaders' als onderwerp. Door het werkstuk gaat ze op zoek naar haar vader in Suriname. Zal ze hem vinden?	Toen het oorlog was (2020) <i>Annemiek de Groot</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Non-fictie Onderwerpen Tweede Wereldoorlog Geschiedenis Beschrijving In dit boek wordt verteld wat er met Nederland en de Nederlanders is gebeurd tijdens de Tweede Wereldoorlog. Soms gaat het ook over gebeurtenissen buiten Nederland omdat die juist ook belangrijk waren.	Blzar (2019) <i>Sjoerd Kuiper</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Fictie Onderwerpen Dagboek Lezen Verliefdheid Coming of age Beschrijving Sallie Mo woont in haar boeken. Maar nu mag ze van dokter Bloem drie maanden niet meer lezen. Ze moet nadenken over wat ze ziet en hoort en dat opschrijven.	De zombietrein en andere stripgedichten (2017) <i>Edward van de Vendel</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Fictie Poëzie Onderwerpen Fantasie Beschrijving Grappige en fantasierijke stripgedichten over starende baby'tjes, spoken in een trein, chips aan je vingers...	Het geheim van het Nachtegaalbos (2017) <i>Lucy Strange</i> Bekroning Vlag en wimpel Genre/soort Fictie Historisch verhaal Onderwerpen Fantasieverhaal Gothic novel Geheimen Rouw & Rouwproces Gezin Zieke ouders Verhuizen Beschrijving In 1919 verhuist Henrietta (12) na de dood van haar broer met haar ouders en zusje naar een oud huis aan zee. Haar vader gaat voor werk naar het buitenland en haar zieke moeder wordt door een dokter van haar weggehouden. Gelukkig ontmoet Henrietta in het bos achter hun huis de eenzame vrouw Mot. Zouden ze elkaar kunnen helpen?
Migratie (2018) <i>Jenni Desmond en Mike Unwin</i> Bekroning Bekroonde illustrator Genre/soort Non-fictie Prentenboek Onderwerpen Dierentrek Migratie Biologie Natuur Beschrijving Dieren in alle soorten en maten maken trektochten over land en zee en lucht om te overleven.	Koningskind (2020) <i>Selma Noort</i> Bekroning Nominatie Woutertje Pieterse Prijs Vlag en Wimpel Genre/soort Fictie Historisch verhaal Onderwerpen Bijbelverhalen Persoonsverwisselingen Gehandicapt Broers/Familie/Gezin Relaties Dilemma's Overleven Schijn en werkelijkheid Beschrijving Israël. Zissel (14) leeft 3000 jaar geleden. Ze kan niet praten en heeft een onvolgroeide arm, maar ze snapt alles. Ook wat er gebeurt als haar babybroertje wordt verwisseld met de doodgeboren baby van een edelvrouw.	Het verlangen van de prins (2020) <i>Marco Kunst</i> Bekroning Bekroonde auteur Genre/soort Fictie Sprookje Onderwerpen Avontuur Dromen Fantasie Weeskind Vloek Varen Schip Beschrijving Lode is als peuter gevonden in een bootje en woont in een weeshuis. De enige die aardig is, is oma Walyu die prachtige verhalen vertelt. Op een dag ontsnapt Lode naar een schip. Maar wie op dat schip komt, kan er niet meer af, door de vloek van een prins...	Palmen op de Noordpool (2018) <i>Marc ter Horst</i> Bekroning Vlag en Wimpel Genre/soort Non-fictie Onderwerpen Klimaat Klimaatverandering Aardrijkskunde Natuur Planten Dieren Milieu Beschrijving Het klimaat verandert voortdurend. Dat was altijd al zo, maar nu gaat het veel sneller. Waarom? Mag je nog wel elke dag douchen? Waarom verdwijnen complete eilanden?	Hele verhalen voor een halve soldaat (2020) <i>Benny Lindelauf</i> Bekroning Nominatie Woutertje Pieterse Prijs Zilveren griffel Genre/soort Fictie Raamvertelling Onderwerpen Oorlog Sprookje Broers Fantasieverhaal Beschrijving Zes broers worden om beurten opgeroepen voor het leger. Bij een grenspost in de woestijn moeten ze de wachtposten een gift geven. Het enige wat ze hebben zijn verhalen.	De zweetvoetenman (2018) <i>Annet Huizing</i> Bekroning Zilveren griffel Genre/soort Non-fictie Onderwerpen Recht & Rechtspraak Maatschappij Beschrijving Krijg je een boete voor zweetvoeten? Wat als je per ongeluk de verkeerde vermoordt? Mag je je gestolen fiets terugstelen? 23 verhalen over bekende, ook heftige en grappige, rechtszaken en regels. Met stripachtige kleurenillustraties.

Afbeeldingen en beschrijvingen zijn overgenomen uit de Wise catalogus voor Openbare Bibliotheken

Ontwerp: ledere week een appje van een leesexpert

Dag allen,

Als het goed is hebben jullie allemaal de inspiratiekaarten gekregen. Veel leesplezier gewenst.

Toen ik bij jullie op school kwam, hebben jullie alle boeken van de lijst uitgebreid bekeken, zo ook '*Toen het oorlog was, 1939-1945*' over de Tweede Wereldoorlog.

Deze week, donderdag om precies te zijn, komt er een nieuwe '*Toen het oorlog was*' uit, nu over de Eerste Wereldoorlog. Ik ben heel benieuwd. Waarschijnlijk komt er ook bij dit boek extra materiaal uit (o.a. een lesbrief).

<https://gottmerkinderboeken.nl/product/toen-het-oorlog-was-1914-1918/>

Ontwerp 2: Motivatie-interventie (delen leeservaringen): literatuurkringen

Praten over boeken vanuit verschillende rollen

- In het team
- schooloverstijgend

Basisrollen	
Rol	Beschrijving taak
Verbinder	Jouw taak is om de verbinding te leggen tussen het boek en jouzelf, tussen het boek en jullie school, of tussen het boek en de wereld om je heen. Denk aan verbanden tussen boek en actuele gebeurtenissen in het nieuws, tussen boek en andere tijden en plaatsen, of tussen boek en gebeurtenissen op school of in de omgeving. Maar je kunt ook verbanden leggen tussen dit boek en andere boeken die je hebt gelezen.
Vragensteller	Jouw taak is om vragen te formuleren die je tegenkomt bij het lezen. Denk aan: wat vraag je je af bij bepaalde momenten in het boek? Vroeg je jezelf af wat de beweegredenen waren van bepaalde personages? Waarom de schrijver een bepaalde stijl hanteert? Of bij meer informatieve boeken: vragen over dingen die je niet goed begreep, of vragen over moeilijke woorden of begrippen.
Verzamelaar	Jouw taak is om enkele bijzondere tekstgedeeltes of citaten te verzamelen die de moeite waard zijn om bespreken. Denk aan cruciale, grappige, mooie of intrigerende momenten in het verhaal. Momenten in het boek die indruk op je hebben gemaakt en die je met de anderen wilt delen. Of denk aan ingewikkelde, verbazingwekkende of grappige passages in het boek.
Keuzerollen	
Rol	Beschrijving taak
Illustratieliefhebber	Jouw taak is op zoek te gaan naar de schoonheid van illustraties in het boek. Dit doe je bijvoorbeeld door: • te letten op de gebruikte technieken (teken/schilderstijl, kleuren, vormen, lijnvoering, vlakverdeling en compositie, perspectief) en te bespreken hoe de gehanteerde techniek bijdraagt aan zeggingskracht • zelf een illustratie/schema/tekening/tijdsbalk maken bij het boek
Taalliefhebber	Jouw taak is op zoek te gaan naar de schoonheid van de taal in het boek. Mooie zinnen, nieuwe woorden, originele uitdrukkingen: noteer ze en deel ze met de anderen.
Onderzoeker	Jouw taak is om achtergrondinformatie op te zoeken over een deelaspect van het boek. Denk aan informatie over de geografie, het weer, de cultuur of de geschiedenis van een land waar het boek zich afspeelt. Of informatie over de auteur en zijn/haar werk. Of over de muziek die in het boek voorkomt. Et cetera...
Psycholoog	Jouw taak is het om in het bijzonder te letten op de karakters van de personages. Beschrijf de karakters, verklaar de keuzes die ze maken of schets de psychologische ontwikkeling van de personages.
Woordenschatzoeker	Jouw taak is om op zoek te gaan naar belangrijke woorden. Misschien nieuwe woorden, vaktaal, ingewikkelde of vreemde woorden, maar in ieder geval: woorden die je collega's zouden moeten opmerken en onthouden. Noteer de woorden en hun betekenis (met behulp van het boek of andere bronnen) en bespreek ze in de groep.

Ontwerp 3: Professionaliseringsinterventie: e-learning

Boekspecifieke en algemene inspiratiekaarten

Bron: www.casperle.nl
TOEN HET OORLOG WAS, 1939-1945
 Annemiek de Groot, Roos Jans, Juul Lelieveld en Liesbeth Rosendaal

Samenvatting
 In dit boek worden aan de hand van verschillende thema's de Tweede Wereldoorlog besproken. Er is bijvoorbeeld een hoofdstuk over allerlei gevechten, een hoofdstuk over dieren die belangrijk waren in de Tweede Wereldoorlog en een hoofdstuk over belangrijke technische ontwikkelingen in die tijd.

Voor: **midden- en bovenbouw:** zelf lezen

Bekroning: **zilveren griffel 2020**

Thema's: **Tweede Wereldoorlog, Hitler, gevechten, bevrijding, kampen, Nederlands-Indië, Japan**

Boukje over het boek

Over de Tweede Wereldoorlog zijn er een heleboel boeken. Op de basisschool en in de maatschappij wordt veel aandacht besteed aan de Tweede Wereldoorlog. Maar dit boek is toch anders dan de boeken die er al zijn. Dit boek behandelt de Tweede Wereldoorlog wat breder per thema. Met veel plaatjes en foto's krijg je als lezer een goed beeld van deze oorlog. De vele vragen die er gesteld worden maken nieuwsgierig en de tijdlijn helpt om de volgorde van gebeurtenissen scherp te krijgen.

ACHTERGRONDINFO

Verantwoording
 (verantwoording voor het boek)

Algemene informatie

Review

Hogeschool
KPZ

Lesideeën

Lesbrief met vijf lessen ontwikkeld door de auteurs van het boek: <https://gottmerkinderboeken.nl/wp-content/uploads/sites/3/2021/10/Lesbrief-Toen-het-oorlog-was-1939-1945.pdf>

Kijkaart voor bij de herdenking op 4 mei: <https://gottmerkinderboeken.nl/wp-content/uploads/sites/3/2021/10/kijkaart-toen-het-oorlog-was.pdf>

Jeugdboekenproject 'Vergeten oorlog' over de Tweede Wereldoorlog met meerdere boeken en bijbehorend lesmateriaal:

https://www.leopold.nl/thema/vergeten-oorlog/?utm_source=vergetenoorlog.nl&utm_medium=domainfor-ward&utm_campaign=WPGKindermedia

De auteurs

De auteurs Annemiek de Groot, Roos Jans, Juul Lelieveld en Liesbeth Rosendaal zijn werkzaam bij de educatieve uitgeverij Patsboem! Annemiek de Groot heeft een achtergrond als journalist, Roos Jans en Juul Lelieveld als historicus en Liesbeth Rosendaal was leerkracht.

Op 17 november 2021 wordt er door deze auteurs eenzelfde soort boek uitgegeven over de Eerste Wereldoorlog: Toen het oorlog was, 1914-1918

Kerdoelen die aansluiten

Kerdoel 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kerdoel 38 De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Kerdoel 51 De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.

Kerdoel 52 De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van het tijdvak wereldoorlogen en holocaust. De vensters van de canon van Nederland dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken. (andere tijdvakken verwijderd)

Kerdoel 53 De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Verder lezen:

- Martine Letterie, *Eenzaam in de oorlog* (non-fictie, bovenbouw)
- Dolf Verroen, *Oorlog en vriendschap* (fictie, bovenbouw)
- Annemarie van den Brink en Suzanne Wouda, *Oorlog*
- Davide Morosinotto, *Twee fonkelrode sterren in de b* (fictie, bovenbouw)
- Els Beerten, *Allemaal willen we de hemel* (fictie, bovenbouw)
- Kathleen Vereecken, *Alles komt goed, altijd* (fictie, bovenbouw)
- Rindert Kromhout, *De naam van mijn vader* (fictie, bovenbouw)
- Jean-Claude van Rijckeghem, *Izerkop* (fictie, bovenbouw)
- Timothée de Fombelle, *Majoor Rosalie* (prentenboek)

Hoe word ik een 'leesbevorderende' leraar?
 Zes algemene inspiratiekaarten

Auteurs:

Julia Franken en Wencke Jongstra

28 maart 2022

Deze inspiratiekaarten zijn onderdeel van het project
 Dit project is (mede) gefinancierd door...

1. **Waarom is het belangrijk dat ik als leraar zelf kinderboeken lees?**
2. **Hoe kan ik de leesvoorkeuren van leerlingen te weten komen?**
3. **Hoe selecteer ik passende boeken?**
4. **Hoe kan ik leerlingen passende boeken aanraden?**
5. **Hoe kan ik me voorbereiden op het voorlezen?**
6. **Hoe kan ik gesprekken over boeken organiseren?**

Ontwerp: Algemene inspiratiekaarten

[Algemene-inspiratiekaarten-Leraren-als-leesbevorderaars.pdf \(kpz.nl\)](https://www.kpz.nl/Algemene-inspiratiekaarten-Leraren-als-leesbevorderaars.pdf)

---

1. *Waarom is het belangrijk dat ik als leraar zelf kinderboeken lees?*
2. *Hoe kan ik de leesvoorkeuren van leerlingen te weten komen?*
3. *Hoe selecteer ik passende boeken?*
4. *Hoe kan ik leerlingen passende boeken aanraden?*
5. *Hoe kan ik me voorbereiden op het voorlezen?*
6. *Hoe kan ik gesprekken over boeken organiseren?*

Reflectieopdracht leescultuur

---

1. Zie kijklijst *Leescultuur*. Wat gaat goed en wat kan beter op jouw school?
2. Wat werkt goed in de uitvoering taken:
schoolleider/leraar/leescoördinator/taalcoördinator/leesconsulent?

Evaluatie:

Startprofiel: 47 leraren op zeven scholen

Kennis van recente bekroonde kinderboeken gemiddeld 2 van de 20 gelezen; 36% geen enkel boek gelezen

Leesattitude: in het algemeen positief

Zelfpercepties leesbevorderende competenties (cijfer 1-10)

Hoogste

- voorlezen (8.8)
- het belang van lezen verwoorden (8.3)

Laagste

- literaire gesprekken voeren (5.8)
- kennis van recente kinderboeken (5.4)

Voorlezen: momenteel niet (31%), bijna geen bekroonde boeken (3.4%)

Eindvragenlijst:

Wat vinden leraren de grootste opbrengsten ?

	Min	Max	M	SD
Meer kennis van recente boeken	3	5	4.04	0.52
Denk ik dat ik in de toekomst meer kinderboeken zal blijven lezen	1	5	3.93	0.92
Ben ik het lezen van kinderboeken belangrijker gaan vinden	2	5	3.89	0.81
Meer plezier in het zelf lezen van kinderboeken	2	5	3.81	0.92
Ben ik beter dan voorheen in staat om leerlingen recente boeken aan te raden	3	5	3.78	0.64
Meer zelfvertrouwen in mijn eigen competenties om de leesmotivatie van mijn leerlingen te versterken	2	5	3.63	0.63

Hoe ervaren leraren de invloed van elementen op de totaalkwaliteit als leesbevorderaar?

	(Zeer) Negatieve invloed %	Neutraal %	(Zeer) Positieve invloed %
Boeken cadeau krijgen	0	14.8	85,2
Literatuurcirkels met het team	3.7	29.6	66,6
Overstijgende literatuurcirkels	3.7	40.7	55,5
Boekspecifieke inspiratiekaarten	3.7	59.3	37
Abonnement tijdschrift Lezen	0	70.4	29,6
Algemene inspiratiekaarten	0	70.4	29,6
Wekelijkse berichten	3.7	70.4	25,9

Welke elementen van de aanpak willen leraren in de toekomst blijven gebruiken?

	Nee, zeker niet (%)	Misschien (%)	Ja, zeker wel (%)
Boeken cadeau krijgen	0	14.8	85.2
Zelf zes kinderboeken lezen	7.4	22.2	70.4
Boekenkaravaan	3.7	25.9	66.9
Algemene boekinformatie ontvangen	3.7	29.6	66.7
Literatuurcirkels met het team	18.5	29.6	51.9
Boekspecifieke inspiratiekaarten	14.8	48.8	33.3
Wekelijkse berichten	22.2	44.4	29.6
Abonnement tijdschrift Lezen	11.1	44.4	25.9
Overstijgende literatuurcirkels	33.3	55.6	11.1

Opbrengsten i.r.t. profiel leraren

- De mate waarin leraren lezen lijkt geen invloed te hebben op de ervaren opbrengsten als de leesattitude van leraren positief is
- Leraren die hun leescompetenties vooraf lager inschatten, ervoeren meer opbrengst op het gebied van kennis

Monitoring literatuurcirkels

Alle kringen beoordeeld met een ruim voldoende

Opbrengsten delen leeservaringen/ vervullen rollen

- *Persoonlijke opbrengsten door te lezen*
  - *Een beter begrip van boeken*
  - *Meer inzicht in het perspectief van andere mensen*
  - *Meer nadenken over de inhoud*
- Opbrengsten toepassing praktijk
  - Ideeën/tips
- Opbrengsten leren van elkaar
  - Elkaars perspectief/mening horen

Storyline-gesprekken

Houding tussen neutraal en positief. Verandert niet

Stimulerend

- Vooraf begeleiding in de boekkeuze door leesexpert
- Juiste boekkeuze
- Interactie met collega's, en met name meervoudig perspectief en duidelijke link naar de praktijk

Belemmerend

Werkdruk/tijdsdruk, verkeerde boekkeuze, onduidelijke communicatie (planning/taakinstructie), slechte voorbereiding, veel vragenlijsten

Interviews (evaluatie elementen)

---

7 duo-interviews, zoveel mogelijk met twee leraren die van elkaar verschillen qua leesfrequentie en leesattitude

- Beide typen leraren waarderen het om boeken cadeau te krijgen
- Literatuurcirkels in eigen team positief ontvangen
- Bovenschoolse literatuurkringen organisatorisch lastig te realiseren
- E-learning en inspiratiekaarten niet altijd ontvangen
- Waardering vaak afhankelijk van de vraag: kan ik het toepassen in de klas?

Interviews (opbrengsten)

- Repertoirekennis vergroot
- Meer activiteiten rond boeken in de klas
- Zelf meer/anders lezen
- Geen

Conclusie

- Aanpak lijkt beloftevol voor brede groep leraren
- Vooral cadeauboeken en gesprekken over boeken
- Vooral gepercipieerde opbrengst wat betreft repertoirekennis (rijke teksten)
- Cruciaal:
  - Ondersteuning door leesexpert en aanjager in de school
  - Perspectief op toepassing praktijk is
  - Prioritering, agendering, communicatie t.a.v. implementatie

Overzicht producten

- Literatuurverkenning Leraren als leesbevorderaars - Stichting Lezen
- Topiclijst *Zichtlijnen en Kijkpunten Leescultuur*
- Handreiking literatuurcirkel (inclusief kaarten met rollen)
- Inspiratiekaarten
  - boekspecifieke kaarten (bij 24 boeken)
  - algemene inspiratiekaarten
- (Lijst *Competenties leraren als leesbevorderaar*)

Meer weten?

Taalstimulering
KIC@kpz.nl

Projecten en opdrachten

PROJECTEN EN OPDRACHTEN

De leden van de onderzoeksgroep Taalstimulering participeren momenteel in diverse projecten, waarbij samengewerkt wordt met meerdere landelijke en regionale partners uit de wetenschap en praktijk. We noemen enkele voorbeelden van lopende projecten:

- **De multifunctionele inzet tekstloze prentenboeken**

In dit project wordt onderzocht hoe professionals tekstloze prentenboeken voor meerdere doelen kunnen inzetten in de verschillende leefwerelden van opgroeiende kinderen.

- **Leraren als leesbevorderaars**

In dit project voeren we samen met zeven scholen, hogeschool Viaa en Stichting Lezen en prof. Roel van Steensel van de Erasmus Universiteit Rotterdam een ontwerpgericht onderzoek uit waarbij we een professionaliseringsaanpak ontwerpen en testen ten einde de leraren te versterken in hun competenties als leesbevorderaars.

- **Vakoverstijgend werken met schurende en naburige teksten**

Het gaat om een methodiek waarbij zowel het leesbegrip en de leesmotivatie als de ontwikkeling van kennis en vaardigheden in een leergebied verstrekt. Hogeschooldocenten uit verschillende vakgebieden van diverse lerarenopleidingen in Nederland werken in de doorontwikkeling van deze methodiek hierbij samen met teacher leaders van verschillende basisscholen.

Taalstimulering

Focus en ambitie

Onderzoeksgroep

Publicaties

Nieuwsgierig of wil je in gesprek over taalstimulering vanuit jouw organisatie of samenwerking met het Kennis- en innovatiecentrum verder vorm kan krijgen?

[Vul het contactformulier in.](#)

Samenvatting

Leraar kan niet goed genoeg functioneren als leesbevorderaar, want:
te weinig repertoirekennis, door te weinig lezen van jeugdliteratuur

Ontwerp aanpak: arrangement interventies

- nudges (bookgifting, berichten, tijdschrift)
- sociale motivatie (delen leeservaringen)
- professionalisering (inspiratiekaarten)

Evaluatie ontwerp:

- Op 7 scholen, gepercipieerde opbrengsten van 47 leraren
- Opbrengsten op **repertoirekennis**, vaardigheden, motivatie en leesfrequentie
- Over het algemeen positief over elementen (**bookgifting** en delen leeservaringen)
- Aandachtspunten t.a.v. implementatieproces